

Kollektiivse pöördumise algataja

Teie 31.10.2022

Meie .12.2022 nr 1-6/22-145/2

Kollektiivne pöördumine „Peretoetused õiglaseks!“

Austatud pöördumise algataja

Täname Teid pöördumise eest. Riigikogu juhatus võttis veebikeskkonna rahvaalgatus.ee kaudu 31.10.2022 algatatud kollektiivse pöördumise menetluse 8.11.2022 ja suunas selle pöördumise menetlemiseks sotsiaalkomisjonile. Pöördumisele allakirjutanud juhivad tähelepanu Riigikogu menetluses olevale perehüvitiste seaduse ja perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (703 SE) probleemidele. Leitakse, et peresid tuleb toetada selliselt, et laste vahel ei teki hüppelisi erinevusi. Samuti leiavad, et pikendatud toetust kuni 24-aastaseks saamiseni vajavad kõik pered, kus laps/noor jätkab õppimist. Näevad probleemina ka seda, et mitte kõik lasterikkad pered ei kvalifitseeru toetusele ning leiavad, et tuleb indekseerida kõiki toetusi. Märgivad, et eelnõu sätted on ebavõrdsust tekitavad, ebaõiglased ja diskrimineerivad.

Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas kollektiivset pöördumist „Peretoetused õiglaseks!“ oma 10.11.2022 avalikul istungil ja 6.12.2022 istungil. Külalistena osalesid 10.11.2022 istungil kollektiivse pöördumise algatajate esindajad Liina Virolainen, Teele Jõks, Kadri Johanson ja Kristin Soots-Tsilmer ning Sotsiaalministeeriumi perede heaolu ja turvaliste suhete osakonna nõunik Merlin Murumets, Lastekaitse Liidu lapse õiguste programmi koordinaator Helika Saar, Eesti Advokatuuri perekonnaõiguse komisjoni liige Helen Tomberg ja Lasterikaste Perede Liidu president Aage Õunap.

10.11.2022 avalikul istungil kuulas sotsiaalkomisjon ära kollektiivse pöördumise „Peretoetused õiglaseks!“ algataja esindajate selgitused ning teiste huvigruppide seisukohad. Komisjon jätkas arutelu oma 6.12.2022 istungil. Toimus arutelu peretoetuste eesmärgi ja maksimise põhimõtete üle. Eestis on peretoetusi 1990-ndate aastate algusest alates makstud põhimõttel, et iga laps on väärtus ja tal on õigus riigi toetusele sõltumata tema vanemate sissetulekutest. See tähendab, et Eestis on tegemist universaalse peretoetuste skeemiga, kus lapsetoetusele ja teistele peretoetustele on õigus igal lapsel. Universaalse, sissetulekutest sõltumatu, skeemi kaudu on laste kasvatamise kulud teatud osas jagatud kogu ühiskonna vahel. See lähtub arusaamast, et kõik lastega pered teevad laste kasvatamisel kulutusi, mida lasteta peredel ei ole. Lastekasvatamise ja õppimisega seotud kulud hüvitatakse osalisest – peamine vastutus laste kasvatamisel on perel endal.

Perekondlikud kohustused seisnevad laste eest hoolitsemises ja kasvatamises ning hoolitsemises nende täisealiste eest, kes ise enda eest hoolt kanda ei suuda. Perekonna

toimetuleku eest kannab Põhiseaduse § 27 lõigete 3 ja 5 järgi vastutust peasjalikult perekond ise. Riigi roll perekonna toimetuleku tagamisel seisneb pereelu soodustavas tegevuses toetavate teenuste olemasolu tagamise ning maksuvabastuste ja sissetulekutoetuste andmise näol. Riigikohus on korduvalt rõhutanud, et riigil on avar diskretsioon perepoliitika kujundamisel. Rahvusvahelisest õigusest johtuvalt tuleb riigil maksta pere- või lapsehüvitisi, tagada teatud teenuste olemasolu (nt lapsehoiuteenus), hoolitseda vanemliku hoolitsuseta lapse eest, korraldada täiskasvanud pereliikmete eest hoolitsemist jne.

Põhiseaduse § 28 lõike 4 järgi on lasterikkad pered ja puuetega inimesed riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all. See tähendab, et nii riik kui ka kohalikud omavalitsused peavad lasterikastele peredele ja puuetega inimestele pöörama oma tegevuses tähelepanu. Seda nii õiguse loomisel kui ka rakendamisel. Kõnealune põhiseaduse norm lähtub tõsiasiast, et lasterikkus ja puuded põhjustavad üksikisikutele põhiõiguste ja vabaduste realiseerimisel olulisi takistusi. Põhiseadus ei ütle, milline pere on lasterikas. Pere lasterikkus sõltub ühiskonnas parasjagu kehtivast laste arvu normist: selle normi ületamisel tuleb pere pidada lasterikkaks. Käesoleval ajal loetakse lasterikkaks pereks neid perekondi, kus kasvab koos kolm või enam last.

Osa eelnõus tehtavaid muudatusi on suunatud just lasterikaste perede toetamisele. Loodan, et nõustute sellega, et lasterikkusega ning laste esmaste vajaduste eest hoolitsemisega võivad kaasneda ka mitte ainult suuremad kulud aga ka see, et võivad tekkida takistused tulu ja elatise teenimisel, näiteks lapse haigestumise korral või tuleb vähemalt ühel vanemal töötamisest osaliselt või täielikult loobuda. Lasterikastele peredele suurema toetuse maksmisega saab võimalike toimetulekuprobleemide tekkimist ennetada ja seetõttu ongi lasterikkale perele ette nähtud oma toetus, mille suuruse määrab poliitiline kokkulepe.

Komisjon nõustub, et kõiki lapsi peab kohtlema võrdselt. Saime Sotsiaalministeeriumilt täpseid andmeid, kui palju lapsi kasvab ühe ja kahe lapsega peredes. Sotsiaalkindlustusameti andmetel on Eestis 31.07.2022 seisuga ühe lapsega peresid 82 181, kahe lapsega perekondasid on 56 077 ja nendes kasvab 112 154 last. Ehk siis ühe- ja kahelapselistes peredes kasvab kokku 194 335 last. Esimese ja teise lapse lapsetoetuse tõstmine 100 euronile ehk kõigile lastele võrdseks tähendab eelarve mõistes summat, mida täna kahjuks eelarves ei ole.

Samuti tõdeti komisjonis, et perehüvitiste seaduse ja perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 703 SE on Riigikogu menetluse käigus oluliselt muutunud:

- 1) lasterikka pere toetusest väljumise vanusepiir toodi 19. eluaastale ehk viis aastat varasemaks;
- 2) lapsetoetuse maksmise tingimusena kaob lastele vanuses 16-19-eluastat õppimise nõue, mis võimaldab nii lasterikka pere toetust kui ka lapsetoetusi ning üksikvanema toetust saada peredel, kus laps mingil põhjusel õppimist ei jätkä;
- 3) lasterikaste perede toetus tõuseb enam kui algselt plaanitud;
- 4) lisati säte, mis võimaldab maksta juhul, kui laps sureb vanemahüvitise ajal emale ja isale 30 päeva vanemahüvitist ka peale lapse surma;
- 5) elatise arvestuse mudelis saab arvestada lasterikka pere toetust pooltes ulatuses.

Lisaks leidis komisjon, et eelnõuga plaanitavate muudatustega ei halvene ühegi lastega pere olukord kuna:

- 1) tõuseb esimese ja teise lapse lapsetoetus;
- 2) tõuseb üksikvanema toetus;
- 3) lasterikka pere toetuse maksmise sujuvale lõppemisele on õigus neil peredel, kellel oli 2023. aasta 1. jaanuari seisuga või pärast seda õigus lasterikka pere toetusele. Komisjon jäi eelnõus esitatud põhimõtte juurde ja lähtus lasterikka pere toetuse eesmärgist. See

tähendab, et lasterikka pere toetuse maksmiseks peab peres kasvama vähemalt kolm last, kellel on õigus lapsetoetusele. Tegemist on toetuse maksmise pikendamisega ja seega pered, kus toetuse maksmine on lõpetatud enne 2023. aasta 1. jaanuari, kuna peres ei kasva kolme või enam lapsetoetusele õigust omavat last, uuest aastast toetust ei saa.

Komisjon lähtus põhimõttest, et sotsiaalsete õiguste tagamisel on seadusandjal avar diskretsiooniõigus ning eelnõus tehtavate muudatuste puhul on tegemist riigi heast tahtest ja poliitilistest eesmärkidest lähtuvalt isikule antava hüvega.

Riigikogu sotsiaalkomisjon langetas oma 6.12.2022 istungil otsuse kollektiivse pöördumise kohta. Lähtuvalt eeltoodust ning sellest, et eelnõu on Riigikogu menetluse käigus muutunud, otsustas komisjon istungil konsensuslikult esitatud kollektiivse pöördumisega osaliselt nõustuda (Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹² lg 4).

Täname Teid veel kord teemade töstatamise ja nendes aktiivse kaasarääkimise eest.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Helmen Kütt
esimees

Teadmiseks: Rahvaalgatus.ee